

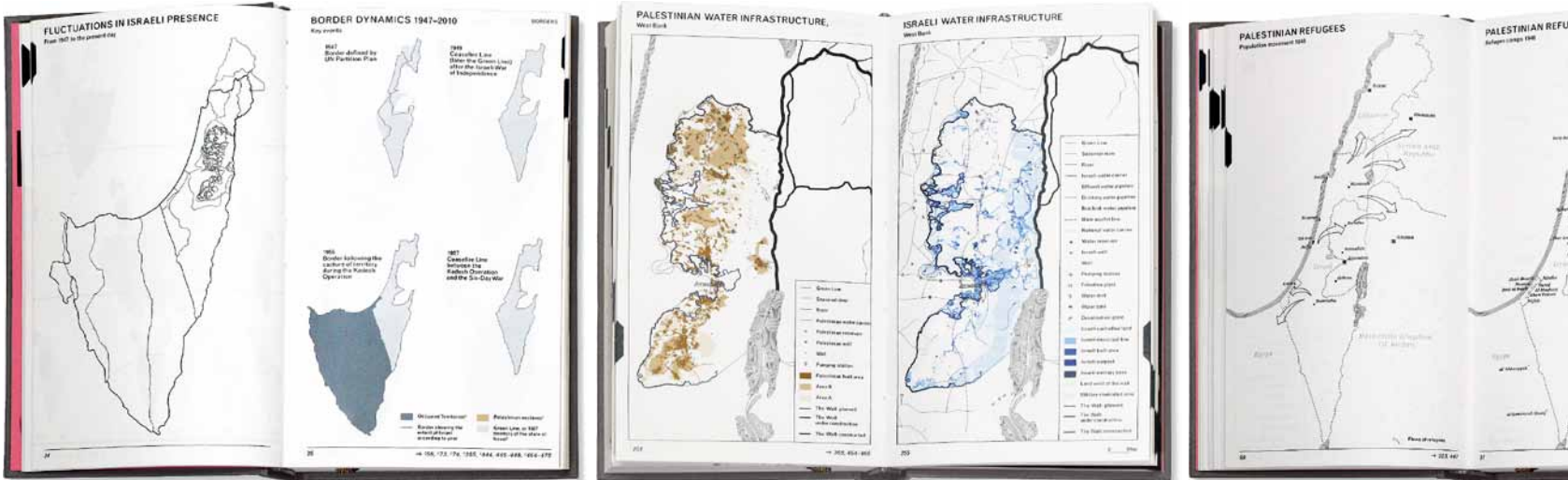
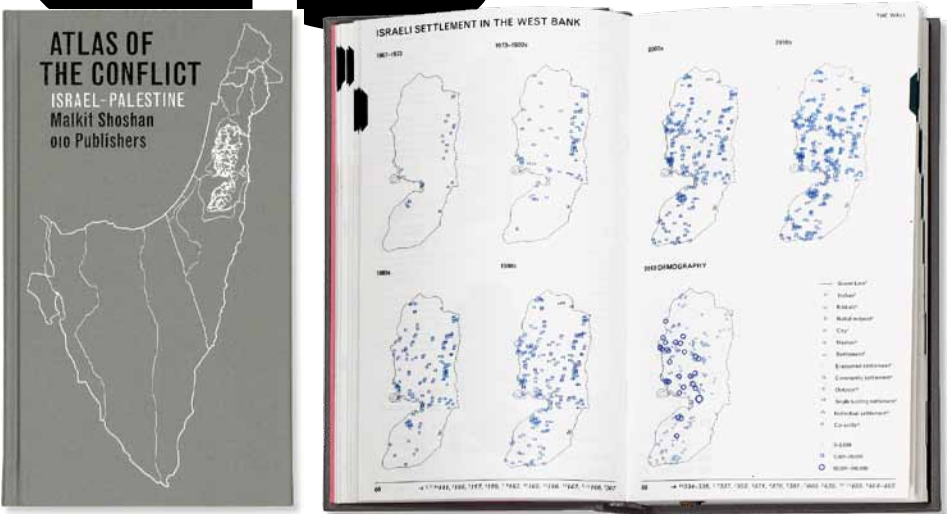
Atlas

Hendrik Van Geel
DOCENT ARTESIS HOGESCHOOL ANTWERPEN

van een tragisch conflict

Malkit Shohan,
Atlas of the conflict Israel – Palestine.
0/10 Publishers | Rotterdam | 480 blz | 34,50 euro.

De opeenvolging van militaire conflicten maakt dat Israël nooit vaste en onbetwiste grenzen heeft gekend. Malkit Soshan publiceerde een atlas annex lexicon over het Israëlisch-Palestijns conflict.

In haar derde jaar aan het Israëlische Instituut voor Technologie kreeg aspirant-architect Malkit Soshan een ontwerpopdracht voor de bouw van een (bij voorkeur) groot winkel-complex op een leeg terrein in de buurt van de havenstad Tel Aviv. Bij nader inzien was dat terrein helemaal niet leeg, maar bevonden er zich op die plek overblijfselen van een voormalige Palestijnse begraafplaats. Die ontdekking confronteerde de joodse studente met een lacune in de kennis van haar vaderlandse geschiedenis. Opgegroeid in een zionistisch gezin was het voor Soshan immers vanzelfsprekend dat Israël altijd had bestaan en dat de Palestijnse tragedie van voorbijgaande aard was.

Malkit Soshan stopte met ontwerpen en ging zich bij wijze van intellectuele herbronning concentreren op historisch onderzoek. Daarbij maakte zij in de eerste plaats gebruik van cartografie, fotografie en ander visueel materiaal. Soshan vindt geschreven bronnen wel belangrijk maar te weinig tastbaar en te kleinschalig. Het vorig jaar verschenen boek *“The Atlas of the Conflict Israel – Palestine”* is de neerslag van tien jaar intensieve studie. Alleen het beeldmateriaal van het boek

beslaat al 320 bladzijden. Maar de lijnen en de vlekken dynamiek van die beelden zouden zonder uitleg ondoorzichtig blijven. Boekontwerper Joost Grootens koos voor een tweeledig typologie: het eerste deel van het boek bevat de atlas, het tweede deel het lexicon. Onderaan de cartografische pagina's staan verwijzingen naar het lexicon, dat uit een brede waaier van bronnen is samengesteld: officiële documenten, persberichten, academische literatuur, internetencyclopedie Wikipedia, andere internetlinks...

Door de thematische opbouw van de atlas wordt de lezer langs de verschillende aspecten van het conflict geleid: grensver-schuiving en opgetrokken barrières, wisselende nederzettingenpatronen en nederzettingstypes, demografische ontwikkelingen, landbezit en landschappelijke transformaties, water en archeologie... Al deze dimensies zitten ook samengebond in de geschiedenis van de (omstreden) hoofdstad Jeruzalem.

CONFLICT EN LIJNENDYNAMIEK
De veranderende joodse aanwezigheid in de regio wordt door Soshan cartografisch op verschillende schaalniveaus weergegeven

en over een heel lange periode beschouwd - van 1040 vóór Christus tot vandaag. Als het over het Israëlisch-Palestijns conflict gaat, is het zeker niet overdreven om met zo'n tijds-panne van eeuwen te werken. De historische aanwezigheid van het joodse volk in het gebied is tot vandaag immers een belangrijk element in de ideologische legitimering van veroverd territorium en hertekende grenzen.

De oorspronkelijke grenzen van de staat Israël gaan terug tot het jaar vóór de eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring van 14 mei 1948 en naar de daarop volgende eerste Arabisch-Israëlische Oorlog. Een jaar voor de onafhankelijkheid stemde een meerderheid in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (VN) inderdaad in met de oprichting van twee staten: een Arabische en een Joodse. De Joodse staat zou bestaan uit de kustvlakte van Oost-Galilea, goed voor 55% van het toenmalig Britse mandaatgebied Palestina. De Arabische staat zou bestaan uit West-Galilea, het hoogland van Samaria en Judea en de zuidkust - met inbegrip van wat nu de Gazastrook heet.

Geen van de betrokken partijen reageerde evenwel positief op het besluit van de VN.

Aan joodse zijde was er kritiek op het gebrek aan territoriale continuïteit. Arabische leiders beschouwden de territoriale opdeling van het mandaatgebied dan weer als een aanfluiting van de rechten van de meerderheid niet-joden (67%) in het gebied.

De eerste Arabisch-Israëlische Oorlog resulteerde in terreinwinst voor Israël: de jonge staat behield het door de VN toegewezen gebied en veroverde een deel van het Arabische territorium. De rest van het Palestijnse gebied werd door Jordanië (Westbank) en Egypte (Gazastrook) ingelijfd. Het wapenstilstandsakkoord legde de grenzen vast, met niemandsland tussen de gebieden in. Die afbakening heet sindsdien de *“groene lijn”*. Deze fictieve lijn is één van de vaste referenties in de Atlas.

Ook na 1948 kende de regio voortdurend spanningen, die gewapenderhand en telkens voorlopig werden beslecht: de Suez-crisis (1956), de Zesdaagse Oorlog (1967), de Uitputtingsoorlog (1969-1970) en Yom Kippur (1973). De Zesdaagse Oorlog is een ander referentiepunt in de Atlas. De Israëlische *“Blitzkrieg”* leidde immers tot de bezetting van de Gazastrook en de *West Bank*, sindsdien de bezette gebieden genoemd.

Vanwege de opeenvolgende militaire conflicten heeft Israël nooit vaste en onbetwiste grenzen gekend. Ten gevolge van annexaties en het instellen van veiligheidszones is de grens van Israël sinds 1948 een opeenvolging van voorlopige afbakeningen.

LANDSCHAPPELIJKE TRANSFORMATIES

De sinds 1970 ononderbroken bezetting van Palestijns gebied werkte het concept van een scheidingsmuur in de hand. In 2003 opteerde toenmalig eerste minister Ariel Sharon voor een aangepast concept van de muur. Het oostelijk deel van de muur omsluit sindsdien twee Palestijnse enclaves. De inwoners van die enclaves kunnen hun eigen landbouwgrond en hun werkplek aan de Palestijnse of de Israëlische zijde van de muur niet bereiken.

De muur is een verzamelnaam voor een agressieve fysieke barrière, die afwisselend bestaat uit een acht tot negen meter hoog betonnen gevaarte, een drie tot vijf meter hoge elektronische muur of schrikdraad. De oprichting van deze enorme scheidingsmuur ging gepaard met eigendomsconfiscatie, de introductie van een pasjessysteem en de in-

stallatie van controleposten. Voor de ene partij is de muur een veiligheidsbarrière, voor de andere een apartheidssymbool.

200 MILJOEN PIJNBOMEN

Een andere landschappelijke transformatie is eveneens het gevolg van een bewuste ingreep en dateert al van de vroegste joodse immigratie. Het betreft de aanplant in 1904 van 12.000 olijfbomen door de eerste joodse kolonisten. Bedoeling was een Bijbels landschap te reconstrueren en werk te verschaffen aan de joodse kolonisten. Dit landschapsproject is evenwel grotendeels mislukt: drie vierde van de olijfbomen overleefde het niet. Vervolgens schakelden de kolonisten over op de aanplant van ceder- en pijnbomen. Sinds de stichting van de staat Israël heeft het Joodse Nationaal Fonds maar liefst 200 miljoen pijnbomen geplant. De operatie gaat ook vandaag nog door.

In het bebouwde landschap herinneren enkele ruïnes aan de vijfhonderd Palestijnse dorpen die al voor 1948 werden verwoest. Slechts enkele - verlaten - dorpen zijn relatief intact gebleven. Duizend nieuwe Israëlische dorpen kwamen in de plaats. Het grootste gedeelte van de grond (93 procent